

ARBOGA KOMMUN

Underlag till strategisk- och ekonomiskplan 2024–2026

Barn- och utbildningsnämnden

Innehåll

1	Inledning	3
2	Planeringsprocessen	4
3	Verksamhetens uppdrag och ansvar	6
4	Nuläge och framtid	8
5	Ekonomisk avstämning, drift.....	37
5.1	Effektiviseringar/ramjustering och analys av konsekvenser för att nå ekonomisk balans	38
6	Investeringar 2024–2027	40
7	Sammanfattning till kommunfullmäktige.....	43

1 Inledning

Kommunstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter och har uppsikt över nämnders och styrelser verksamhet så att kommunfullmäktiges beslut efterlevs och genomförs. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att följa de frågor som kan påverka kommunens ekonomiska ställning. Styrelsen ska ha en fortlöpande dialog med nämnderna om utveckling av ekonomin och verksamheten, samordna ekonomi- och verksamhetsstyrningen, sammanställa förslag till Strategisk och ekonomisk plan, utarbeta förslag till årsredovisning och delårsrapport och översända dessa till revisorerna för granskning.

Nämnderna ska, enligt reglementet inom sitt område, se till att inom tilldelade ekonomiska ramar bedriva verksamheten enligt de föreskrifter som gäller för verksamheten och de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige bestämt.

I Arboga styrs verksamheten med vision, värdegrund, inriktning, mätbara mål och en ekonomisk rambudget. Visionen och målen beskriver det kommunen vill åstadkomma i framtiden och värdegrunden är de värderingar som genomsyrar verksamheten. Tillsammans anger de för medborgarna och medarbetarna vad kommunen står för och ska förverkliga de närmaste åren.

Nämndernas/styrelsernas underlag till Strategisk och ekonomisk plan (SEP) inlämnas senast den 27 april till Ekonomienhet- och styrning för sammanställning inför budgetberedningen den 2 maj. Underlagen ligger till grund för beslut om prioriteringar på kommunnivå som tas av kommunfullmäktige den 24 augusti.

Underlaget är en analys som beskriver och värderar sin verksamhets nuläge och framtid. Utifrån den preliminära ramen och analys av nuläge och framtid genomförs en ekonomisk avstämning. Förslag till effektivisering och/och eller ramjusteringar inklusive analys av konsekvenser tas fram för att nå ekonomisk balans. Analysen ska även innehålla nämndens investeringsbehov de kommande tre åren och dess konsekvenser på driftkostnaderna. Även en analys av barnperspektivet ska vid behov ske.

2 Planeringsprocessen

Planeringsprocessen resulterar i att kommunfullmäktige inför varje verksamhetsår beslutar om en Strategisk och ekonomisk plan (SEP) där mål och resursfördelning framgår. En konkretisering av kommunfullmäktiges beslut sker i varje nämnd och styrelse genom ett beslut om nämndens eller styrelsens budget. I den årliga planeringsprocessen planeras och dimensioneras kommunens verksamhet och resurser. Den syftar till att ge förtroendevalda beslutsunderlag för prioritering och styrning av verksamheten samt ge förvaltningsledningen mål och ramar för sitt uppdrag.

Resursfördelning innebär att prioritera och fördela ekonomiska resurser till den verksamhet som ska utföras så att mesta möjliga nytta skapas av tillgängliga medel och att de finansiella målen för god ekonomisk hushållning uppfylls. En helhetsvärdering ska göras av finansieringen av verksamheten i form av skatter, statsbidrag, taxor med mera. Resurser fördelas utifrån en värdering av behov i grunduppdraget och hur dessa förändras. Behovsförändringar är till exempel volymutveckling, demografiska förändringar samt pris- och löneutveckling.

Resurser fördelas utifrån två behov:

- Drift, ekonomisk ram för den årliga löpande verksamheten, intäkter och kostnader. Kommunfullmäktige fördelar ekonomiska ramar till kommunstyrelsen, nämnderna samt till helägda bolags- och förbunds driftuppdrag. Styrelserna/nämnderna fördelar på verksamhetsnivå och ska anta principer/modeller hur resursfördelningen sker.
- En total ekonomisk ram för ett investeringsprojekts inkomster och utgifter samt förändrade driftkostnader. Kommunfullmäktige beslutar om investeringsramar på investeringsområde/projektnivå till kommunstyrelsen och nämnderna. För inventarier/ maskiner/fordon fördelas totala ramar till kommunstyrelsen/nämnderna. Kommunstyrelsen beslutar om omfördelning mellan investeringsområde investerings-projekt inom den totala investeringsramen. När det gäller inventarier/maskiner/fordon har ansvarig nämnd rätt att besluta om omfördelning. Nämnderna har ett genomförande och uppföljningsansvar för investeringar.

Nämnderna ska, enligt reglementet inom sitt område, se till att inom tilldelade ekonomiska ramar bedriva verksamheten enligt de föreskrifter som gäller för verksamheten och de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige bestämt.

I Arboga styrs verksamheten med vision, värdegrund, inriktning, mätbara mål och en ekonomisk rambudget. Visionen och målen beskriver det kommunen vill åstadkomma i framtiden och värdegrunden är de värderingar som genomsyrar verksamheten. Tillsammans anger de för medborgarna och medarbetarna vad kommunen står för och ska förverkliga de närmaste åren.

3 Verksamhetens uppdrag och ansvar

Barn- och utbildningsnämnden fullgör, genom att själv anordna eller genom att köpa skolplatser, kommunens uppgifter inom utbildningsområdet. Nämndens ansvar omfattar förskola, fritidshem, förskoleklass, grund- och grundsärskola, gymnasium och gymnasiesärskola.

Nämnden ansvarar vidare för det kommunala aktivitetsansvaret KAA (ungdomar under 20 år, som gått ut grundskolan och inte fullföljt en utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan) samt elevhemsverksamhet för gymnasieelever på RIG brottning (Riksidrottsgymnasium).

Nämnden utövar kommunens tillsyn över den fristående förskolan Solkatten.

I skollagen (2010:800) samt läroplanen för förskolan (Lpfö 18) finns tydliga krav på att varje förskola ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete där verksamheten planeras, följs upp och utvecklas i förhållande till de nationella målen.

Skolans huvuduppdrag är att ge barn och elever de kunskaper och färdigheter de behöver för fortsatta studier, ett framtida yrkesliv och ett livslångt lärande. Skolan har två övergripande uppdrag enligt läroplanen. De övergripande målen omfattar normer och värden samt kunskaper, som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundskolan.

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också grund för fortsatt utbildning. Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.

Elevhälsans arbete syftar bland annat till att elever ska få lika tillgång till en likvärdig utbildning (1 kap. 8-9 §§ skollagen). Precis som all undervisning i skolan, ska elevhälsans arbete vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Elevhälsan förhåller sig till rådande lagstiftning, bland annat skollagen, hälso- och sjukvårdslagen, patientsäkerhetslagen, patientdatalagen samt offentlighets- och

sekretesslagen. Utöver dessa tillkommer ett antal författningar, föreskrifter och allmänna råd.

Från och med 1 maj 2023 ansvarar även nämnden för ungdomsenheten med kulturskola och fritidsgård. Fritidshemsverksamhet ska enligt skollagen (2010:800) erbjudas elever till och med vårterminen året då eleverna fyller 13 år. Från och med höstterminen det år eleven fyller 10 år erbjuds öppen fritidsverksamhet på fritidsgården. Kulturskolan erbjuder kurser och undervisning i skapande ämnen musik, dans och film.

4 Nuläge och framtid

Våren 2020 togs en modell fram att fördela den ekonomiska ramen för barn- och utbildningsnämnden till dess verksamheter. Modellen utgår från den resursfördelningsmodell som används för att fördela resurser från kommunfullmäktige till nämnderna och styrelsen. Modellen användes för första gången inför verksamhetsåret 2021. Vid införandet av modellen förändrades inte några ekonomiska ramar utan modellen fördelade den befintliga ramen. Verksamheterna inom förskola och grundskola tilldelas nu resurser utifrån volym och social vikt, så kallad elevpeng. Gymnasiet tilldelas medel utifrån programpeng, varierad nivå för olika program. Den anpassade grundskolan tilldelas medel som en ramtilldelning. Inför 2024 behöver resursfördelningsmodellen revideras.

Utbildningen i förskolan och skolan ska ta hänsyn till alla barn och elevers olika behov, där strävan är att uppväga skillnader i deras förutsättningar. Skolverket anger i sin lägesbedömning 2020 att en avgörande betydelse för möjligheterna att tillgodose barns och elevers rätt till utbildning och undervisning av god kvalitet är fördelningen av resurser. Familjebakgrundens betydelse för resultaten i skolan är stor och har ökat. Spridningen av kunskapsresultaten mellan olika skolor har kraftigt ökat. Ökade skillnader mellan skolornas resultat beror till stor del på den ökade skolsegregationen. Det finns en risk att skolsegregationen påverkar skolans kompensatoriska förmåga. Skolkommissionen Samling för skolan (SOU 2017:35) och utredningen för ökat statligt ansvar för skolan (SOU 2022:53) menar att skolsegregationen är en systemsvaghet i den svenska skolan. Skolverkets lägesbedömning från 2020 menar att vilken skola som eleven går i får allt större betydelse för elevens resultat. Elever i skolor med många elever med sämre förutsättningar når generellt sett sämre kunskapsresultat.

Skolsegregationen har tilltagit de senaste femton åren och sammansättningen av barn och elever blir alltmer uppdelad. Skillnaden i resultat mellan olika skolor har ökat, till stor del beroende på den tilltagande skolsegregationen. Hur elevsammansättningen ser ut på den skola eleven går i får allt större betydelse för elevens resultat. Skolsegregationen har en negativ påverkan på likvärdigheten och riskerar att försämra skolans förmåga att kompensera för elevernas skilda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Det drabbar elever med mindre

gynnsam bakgrund hårdast. Skolan har ett viktigt uppdrag i att kompensera för skillnader i barns- och elevers förutsättningar och främja en allsidig elevsammansättning. Insatser för att minska skolsegregationen krävs för att alla barn ska nå målen för utbildningen.

Skolans ökade juridifiering innebär en ökad administrativ arbetsbelastning inom skolans verksamhetsområde. Många och stora förändringar inom förskolans och skolans områden kräver ökade administrativa resurser i form av fler utredningsuppdrag och krav på svar och yttranden till våra tillsynsmyndigheter. De senaste årens effektiviseringar har inneburit att administrationen har minskats men vi se nu ett ökat behov av utredningskompetens för att klara de ökade kraven från såväl stat som flera kommunala utredningar.

Barn- och utbildningsnämnden visar i sin helårsprognos för 2023, baserat på utfall till och med mars, en negativ budgetavvikelse på - 2 200 tkr. Orsaken till den negativa avvikelsen är ökade kostnader för lokaler, antalet barn i behov av särskilt stöd ökar, köp och sälj av platser samt höga kostnader för studiehandledning och modersmål. Inkluderat i prognosen är statsbidraget för likvärdig skola. Nämnden står inför ekonomiska utmaningar inom flera olika områden.

Inför 2023 fick Barn- och utbildningsnämnden en minskad ram och ökade lokalkostnader som resulterade i ett spar på - 8 256 tkr. Inför budgetbeslutet gjorde förvaltningen prövning för barns bästa där risker för lägre kvalitet i verksamheten beskrevs. Flera förslag på besparingar presenterades, bland annat nedläggningar och flytt av verksamhet från några små enheter för att slippa göra besparingar på personal på samtliga enheter. Flera av förslagen har varit svåra att verkställa då lokalerna inom grundskolan har stora renoveringsbehov och svårt att ta emot så många elever som är nödvändigt för att grundskolan ska ha en möjlighet att ha ekonomi i balans. Även inom förskolan har flytt av verksamhet varit svårt att verkställa. Inför 2024 har barn- och utbildningsnämnden ytterligare besparingskrav på 4 261 tkr. Nämnden har enligt kommunfullmäktiges modell för resursfördelning till nämnderna fått ett tillskott för volymökning (953 000 kr) men genom modellen för nettokostnader där verksamheten drivs till en än högre nettokostnad dras 2 900 tkr av från ramen och därtill tillkommer en riktad ramjustering 2 314 tkr. Förvaltningens bedömning av att den

besparingen inte går att genomföra utan att fler enheter läggs ner och barn och elever flyttas till andra förskolor och grundskolor.

Tillsynsrapporter inom miljöområdet indikerar på ökade kostnader både vad gäller lokaler men även för städning.

Barn- och utbildningsnämnden vill att Kommunfullmäktige tillför medel till nämnden som politiska prioriteringar;

- Behålla Götlunda skola i sin nuvarande organisation: 2 400 tkr
- Nuvarande resursförordningsdelningsmodell sänker vår ram för gymnasieskolan utifrån nettokostnadsavvikelsen. Denna kostnad är inte påverkansbar för nämnden och det bör därför vara en politisk prioritering att återföra detta till nämnden.
- Kompensation för ökade hyreskostnader på grund av anpassningar för att skapa en godtagbar (utifrån bland annat myndighetskrav) lärmiljö inomhus och utomhus. Inför 2024 handlar det om ökade kostnader för lokaler motsvarande 2 500 tkr. Kostnader för utemiljö finns inte framtaget ännu men dessa kostnader bör kompenseras från Kommunstyrelsen.
- Kompensation för ökad kostnad för digitalisering på grund av införande av digitala nationella prov 4 800 tkr
- Kompensera för utökade kostnader i den anpassade grundskolan, både vad gäller lokaler och personal.

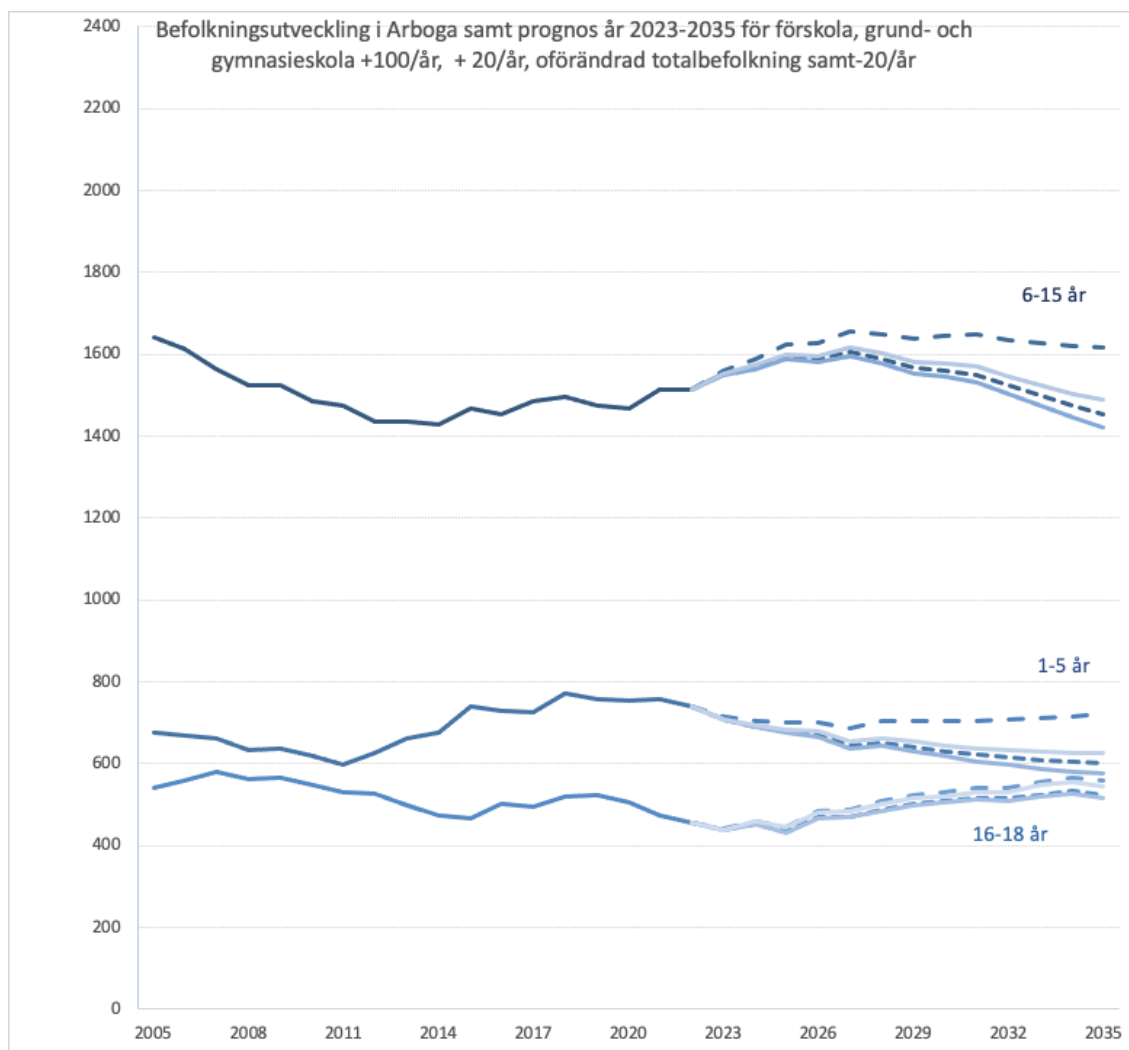
Befolkningsprognos

Kommunstyrelseförvaltningen har upprättat befolkningsprognos för Arboga kommun för åren 2023 - 2035. Syftet med prognosen är främst att belysa kommunens befolkningsutveckling i olika åldersklasser vid oförändrad, minskad eller ökad befolkning.

Resultaten är avsedda att ge underlag för planering och dimensionering inom bland annat förskola, skola och äldreomsorg. Kommunstyrelsen har beslutat om en prognos med befolkningsökning på 20 individer. Det innebär att antalet barn och elever ökar. Antalet barn i förskolan ökar från dagens drygt 750 barn till knappt 770 barn år 2028 för att därefter sjunka till drygt 730 barn år 2035. Antalet elever i grundskolan ökar från dagens drygt 1530 elever till cirka 1670 elever år 2032. Antalet elever i gymnasieskolan

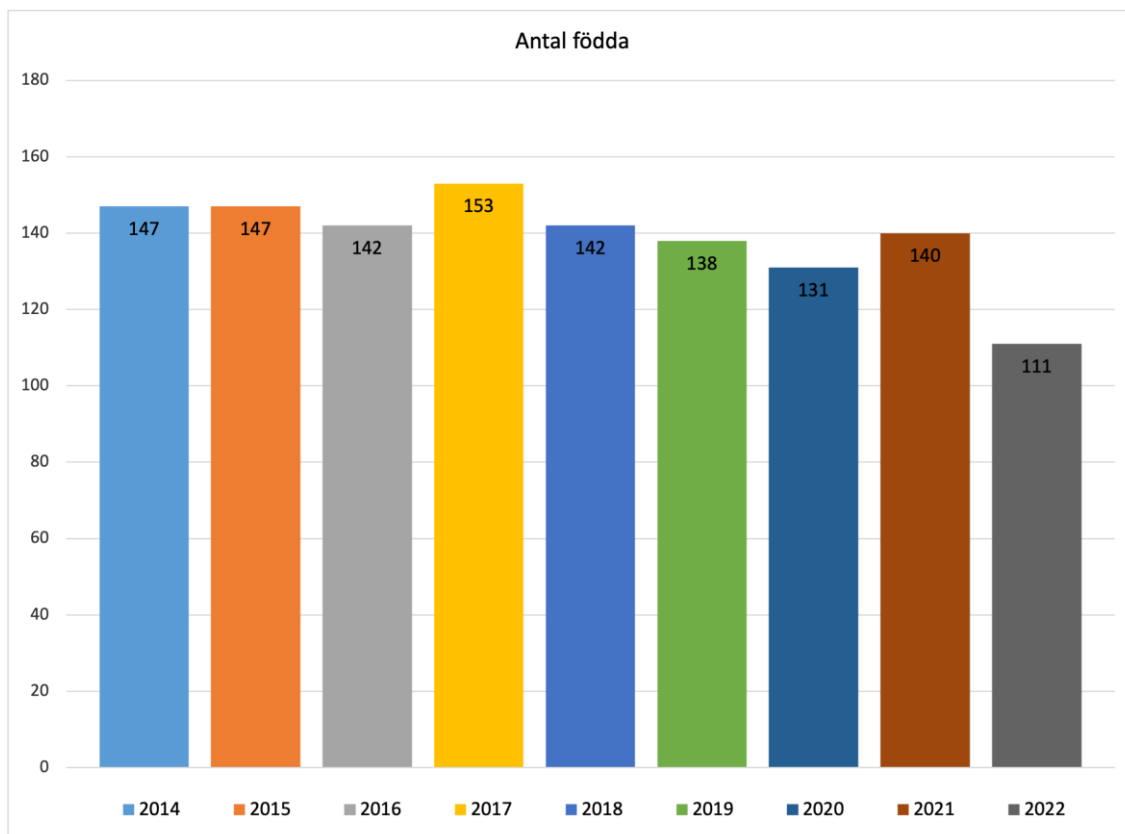

ökar från dagens drygt 470 elever till cirka 550 år 2034. Ökningen av elevantalet i gymnasieålder innebär att nämndens kostnader kommer öka ytterligare mot redan idag höga kostnader för gymnasiet. På Vasagymnasiet studerar idag drygt 50% av Arbogas elever, trots att det enbart erbjuds 7 av 19 nationella program.

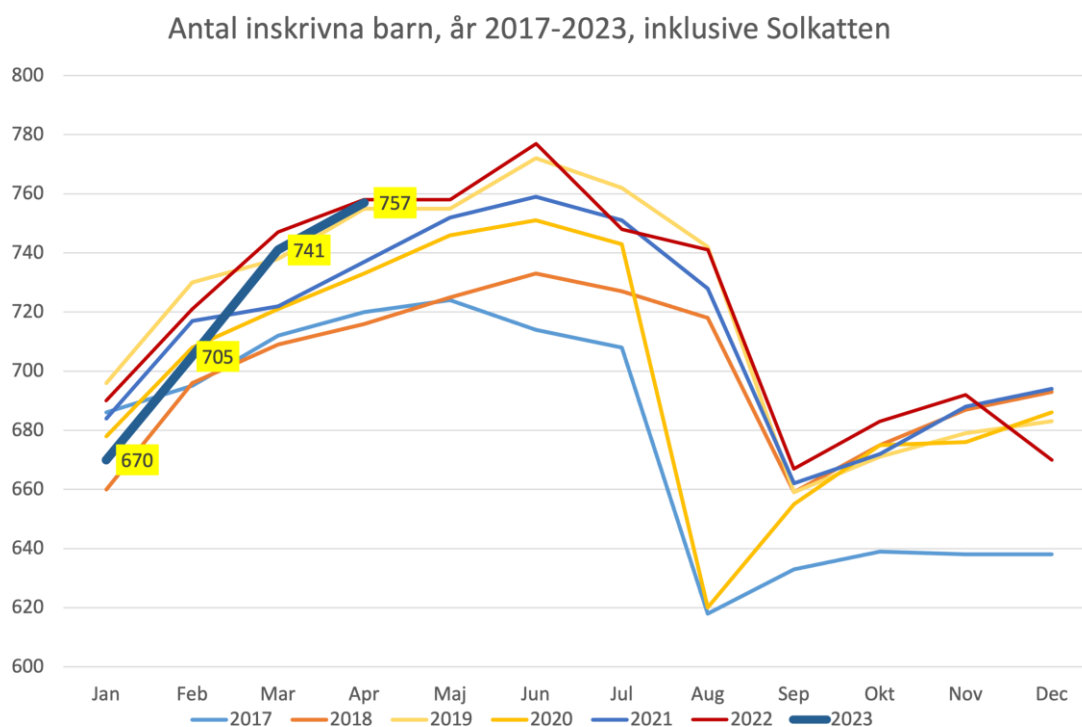

Antalet födda barn minskar i Arboga. De senaste sex åren har det varit i snitt cirka 140 barn födda per år. Under 2022 föddes 111 barn i Arboga.

Antalet inskrivna barn i förskolan har under januari till mars varit på en lägre nivå än tidigare år men i april 2023 är siffran i nivå med det högsta antalet inskrivna barn sedan 2017. Under april 2023 var det 757 inskrivna barn i förskolan.

Antalet barn i förskolan minskar enligt prognosen medan det ökar i förskoleklass och grundskola fram till 2027 för att därefter minska. Antalet elever i gymnasieskola ökar under hela prognosperioden. Det pågående kriget i Ukraina kan fortfarande innebära att stora flyktingströmmar söker sig till Sverige. Det innebär ett ökat flyktingmottagande i våra förskolor och skolor. Detta skapar behov av nya platser, ytterligare personal, ökade läromedels- och utbildningskostnader samt även i övrigt ökade driftskostnader.

Antalet barn i förskolan varierar under året. Det är alltid fler barn på våren än på hösten. Dimensionering av förskolan måste därför ha en viss flexibilitet under våren med möjlighet utöka inom befintliga lokaler för att inte ha alltför höga lokalkostnader under hela året. Antalet förskoleplatser i Arboga kommun utökades i samband med att förskolan Regnbågen blev färdig i nyrustade lokaler på Hällbacken. Tillskottet på platser var ca 26 stycken. Just nu är antalet

förskoleplatser långt fler än behovet, idag finns fler platser än behovet utifrån befolkningsprognosen.

Förskola

Förskolan är kompensatorisk och extra viktig för de barn som växer upp i socioekonomiskt utsatta hem. Den höga frånvaron som råder på förskolorna missgynnar främst dessa barn. En stor utmaning är att öka deltagandet i förskolan. En lagändring träder i kraft 1 juli 2023 som syftar till att öka deltagandet i förskolan. Varje hemkommun kommer vara skyldig att genomföra uppsökande verksamhet och ta kontakt med vårdnadshavare som inte har plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnens rätt till förskola. Det blir obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda förskola till barn som har bott i Sverige kort tid. Dessa barn ska tillhandahållas en reserverad förskoleplats även utan att vårdnadshavarna har anmält önskemål om det. Erbjudandet föreslås ges från och med hösten det år barnet fyller tre år. Beroende på hur flyktingmottagandet kommer att utvecklas så kommer detta att ha en stor påverkan på behovet av antal platser i förskolan.

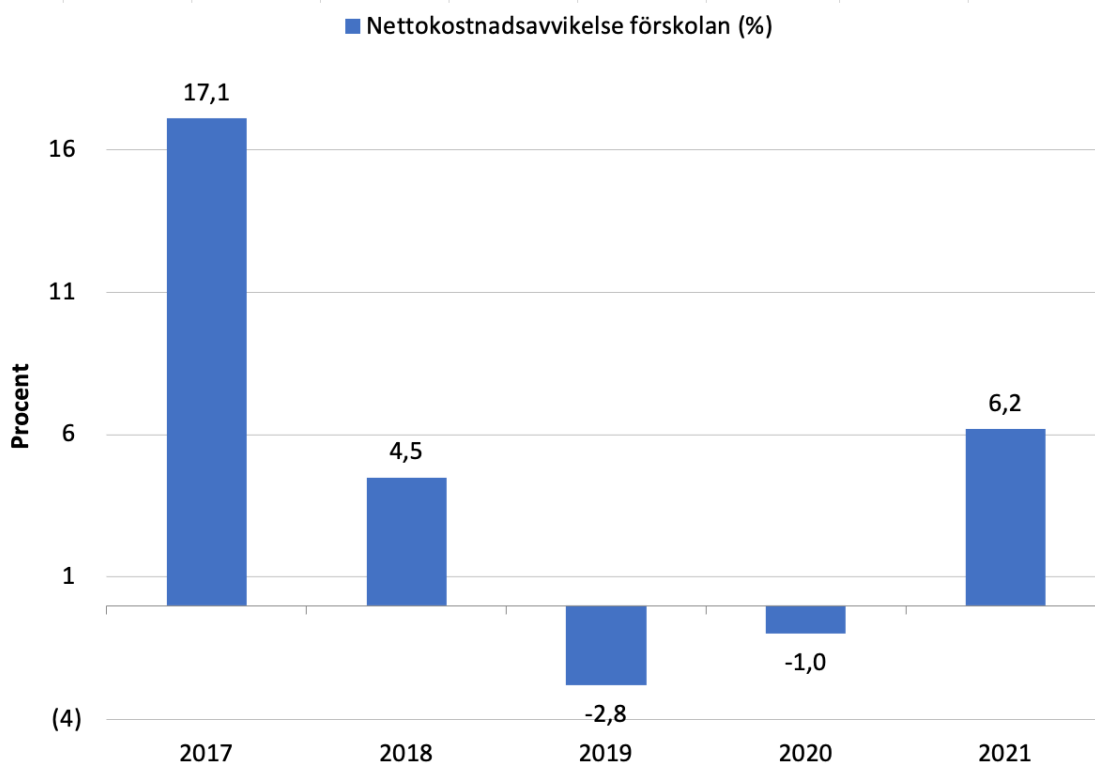
Andelen legitimerade förskollärare skiljer sig mellan förskolorna, det gör även den socioekonomiska strukturen. Faktorer pekar på att undervisningscoacher väsentligt kan bidra till barn och elevers läs- och skrivutveckling (Håkansson & Sundberg, 2018). För att öka likvärdigheten mellan förskolorna har förste-förskollärare anställts som har sin placering där behovet är som störst. De arbetar i barngruppen och handleder sina kollegor.

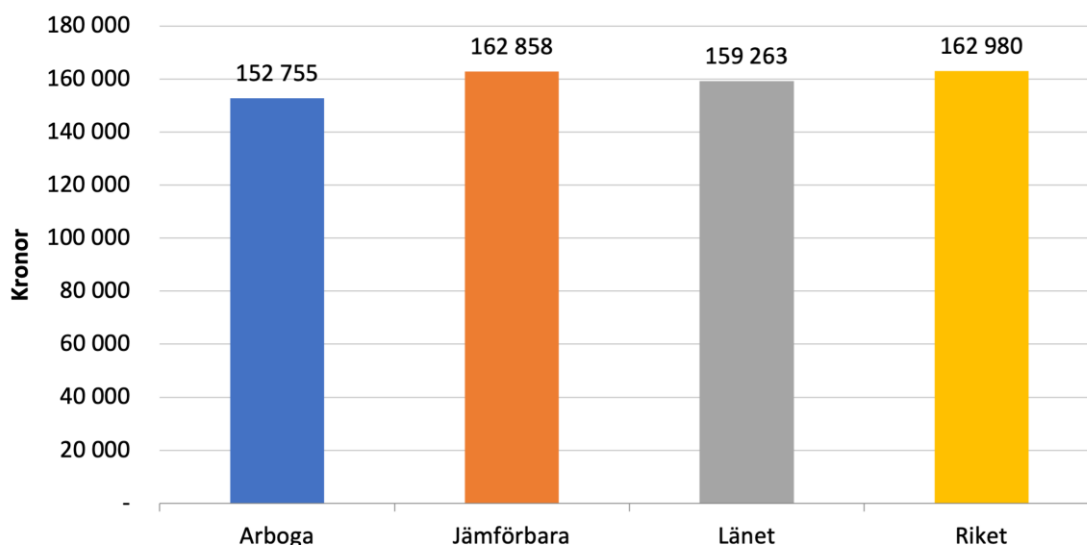
Den största utmaningen i budgetarbetet är att få tilläggsbeloppet att räcka till för det ökade antal barn som är i behov av särskilt stöd. För att stärka arbetet kring barn som är i behov av särskilt stöd har förskolan utökats med ytterligare en specialpedagog.

Det systematiska kvalitetsarbetet behöver utvecklas och begränsas med färre mål. Vi behöver fördjupa kunskaperna kring analyser. Vi behöver få in mer mätbar data till ett tydligt avgränsat målområde med målkriterier för att kunna gräva och gå ner mer på djupet i våra analyser och hitta utvecklingsområden i utbildningen. I dagsläget utvärderar vi många mål men ser att vi saknar de djupare analyserna för att kunna följa resultatet över tid för ett mer bestående förändringsarbete.

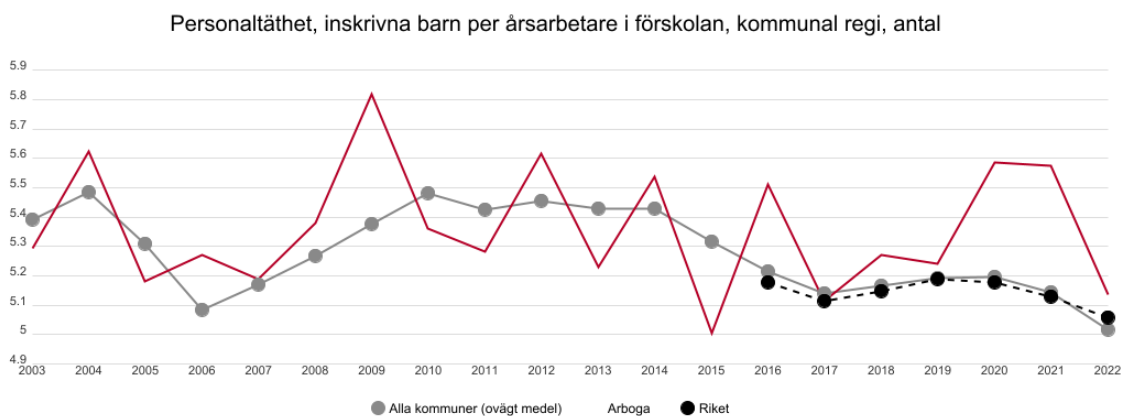
Nulägesanalys förskola 2021

Enligt nulägesanalysen 2021 bedriver Arboga verksamheten till en kostnad som överstiger förväntad nivå med 6,2 procent, vilket motsvarar ca 6 000 tkr. Nettokostnaden per inskrivet barn var 2021 152 755 kr vilket är lägre än jämförbara kommuner, länet och riket. Det är framförallt kostnader för lokaler som gör att nettokostnaderna i förskolan ökar. Under 2021 har nybyggda förskolan Skogsglantan tagits i bruk vilket gjort att hyreskostnaderna ökat. Under 2022 togs ytterligare en nybyggd förskola i bruk, Regnbågens förskola, vilket innebär att nettokostnaderna kommer fortsatt vara höga även under kommande år.

Nettokostnad per barn 2021 i Arboga var 152 755 kr, vilket är lägre än jämförbara kommuner, länet och riket.

Antalet barn per årsarbetare har minskat 2022 och ligger idag på samma nivå som riket på 5,1 barn/årsarbetare. 2021 var siffran 5,6 barn/årsarbetare.

För att få en förskola med ekonomi i balans kommer antalet barn per pedagog fortsatt att vara hög och att öka. Redan idag är situationen i förskolan ansträngd. Vi har inte tillräckligt med personal för att pedagogerna ska få ut planeringstid, vilket inverkar på kvaliteten för undervisningen. Förskolan är läroplansstyrd och förskollärarna har

ansvar för att planera och genomföra undervisningen utifrån läroplanen. Idag har en förskollärare en timme per vecka avsatt till att planera undervisningen i förskolan. Om antalet pedagoger minskas ytterligare blir det svårt att upprätthålla god kvalitet och säkerhet i förskolan. Redan idag påverkas medarbetarnas arbetsmiljö av den ansträngda ekonomiska situationen.

Tilläggsbelopp

Antalet barn i förskolan med behov av tilläggsbelopp har ökat. Tilläggsbelopp lämnas enligt 8 kap. 23 § första stycket skollagen (2010:800) för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Tilläggsbeloppet ska vara individuellt bestämt utifrån barnets behov. Det är förskolan som ska visa att förutsättningarna för rätt till tilläggsbelopp är uppfyllda, vilket innebär att det ställs stora krav på förskolans utredning.

Med tilläggsbelopp avses enligt 14 kap. 8 § första stycket skolförordningen (2011:185) ersättning för assistenthjälp, anpassning av lokaler eller andra extraordinära stödåtgärder, däribland sådana som riktas till barn med stora inlärningssvårigheter.

Tilläggsbeloppet är till för barn med:

- fysiska funktionsvariationer och/eller nedsatta funktioner på grund av medicinska skäl
- stora inlärningssvårigheter.

För att behovet ska anses som omfattande och stödåtgärderna som extraordinära, krävs att stödbehovet och de insatta stödåtgärderna är frekventa och kontinuerliga.

Vi ser en ökning av antalet barn och elever som har stora behov av särskilt stöd som inte enbart har med kunskapsinlärning att göra. Det handlar om flera barn som till exempel har behov av ständig bevakning med fara för sitt liv utifrån medicinska diagnoser. Dessa behov innebär att det i flera fall krävs en personal per barn, vilket gör att den personalen inte är tillgänglig för resten av barngruppen. Verksamheten blir sårbar på grund av att resterande personal "täcker upp" och avstår till exempel planeringstid för att inte verksamheten ska bli lidande. Detta är inget problem under en begränsad tid, men de neddragningar som skett under flera år och som fortfarande sker

är ett arbetsmiljöproblem för vår personal. Denna problematik gäller även för grundskolan och den anpassade grundskolan.

Lärmiljöer

Lokalförsörjningsplanen berör till stor del barn- och utbildningsnämndens verksamheter och handlar framför allt om hur många och vilken typ av lokaler som behövs för att bedriva en bra förskola i framtiden. För att alla barn ska nå sin fulla potential är det viktigt att skapa bra lärmiljöer i våra förskolor. En bra lärmiljö är en kombination av fysiska, pedagogiska och psykosociala dimensioner och varierar beroende på behov på individ-, grupp- och organisationsnivå. Den fysiska miljön på flera förskolegårdar behöver utvecklas. Principen för investeringar i utemiljön har ändrats. Det innebär att kostnaden för förändringar blir ett ansvar för fastighetsägaren och läggs på som en hyreskostnad för nämnden. Dessa hyresökningar kompenseras i dagsläget inte. Det innebär att en redan ansträngd drifts- och personalbudget drabbas ytterligare genom ökade hyreskostnader. Nämnden ser därför ett behov av ytterligare medel för att kompensera för hyresökningar som avser att skapa en godtagbar lärmiljö inomhus och utomhus.

Grundskola och anpassad grundskola

Den största utmaningen i Arboga kommun är fortsatt att måluppfyllelsen för våra elever måste öka. Det viktigaste måttet är behörighet till ett nationellt program på gymnasiet. Alla aktörer i samhället är överens om att detta är den mest avgörande faktorn för ett gott framtida liv. För att fler elever ska få en god och likvärdig undervisning så satsar Arbogas skolor nu på programmet "Fokus undervisning" i ett större samarbetsprojekt med Göteborgs universitet och fyra andra huvudmän i Sverige. Samtidigt som insatserna i den inre kärnan sker så behöver vi arbeta strategiskt med kompetensförsörjning och vara en fortsatt attraktiv arbetsgivare. För att alla skolor ska kunna ge likvärdig undervisning och ha likvärdiga förutsättningar så behöver vi arbeta med det kompensatoriska uppdraget systematiskt. Arbetet är påbörjat och det finns en otrolig vilja och kompetens hos rektorer och andra som leder utvecklingen på olika sätt i Arbogas grundskolor och den anpassade grundskolan.

Grundskolans ram sänktes inför 2021 års budget med 6 800 tkr vilket medför att flera enheter har svårt att få budget i balans. Inför 2023

kvarstår ekonomiska utmaningar för grundskolan och den anpassade grundskolan. Ytterligare xxx tkr måste sparas inom grundskolan för en budget i balans. Det är fortsatt framför allt högstadieskolorna och Götlunda skola som har svårt att få en budget i balans. Den anpassade grundskolans budget justerades 2021 men därefter har elevantalet fortsatt att öka och ytterligare budgetmedel behövs för att klara det utökade elevantalet. Då lokalerna på Gäddgårdsskolan inte motsvarade det behov som den anpassade grundskolan har utifrån uppdrag och elevantal flyttade verksamheten till Engelbreksskolan tillfälligt fram tills dess att ny grundskola som ska ersätta Gäddgårdsskolan har färdigställts. Flytten innebar en ökad kostnad för den anpassade grundskolan som nämnden behöver kompenseras för. För högstadieskolornas del täcker inte elevpengen att lägga ut undervisning utifrån lagstadgad timplan. På Götlunda skola är elevantalet lågt och klasserna små vilket gör att elevpengen inte täcker behovet av lärare inom både grundskolan och fritidshemmet.

Barns och elevers skolframgång påverkas av deras bakgrund och av skolans kvalitet. Skolan är i mångt och mycket en spegling av samhället och det finns flera förutsättningar för barns och elevers utveckling och lärande som är svåra eller omöjliga att påverka inom ramen för skolväsendet, som exempelvis boendesegregation, utanförskapsproblematik och elevernas hemmiljö. Samtidigt finns det mycket som huvudmän, skolchefer, rektorer, lärare och annan personal kan göra för att höja kvaliteten i undervisningen och för att bättre möta barns och elevers olika behov. Skolverket konstaterar att svensk skola behöver både bli bättre på och ges bättre möjligheter att stödja lärande och utveckling för de elever som har sämre förutsättningar att nå målen. Allt för många av dessa elever klarar idag inte skolgången på ett fullgott sätt. Ytterst handlar det om att säkerställa att alla barn och elever ska få en god miljö för utveckling och lärande som ger trygghet samt vilja och lust att lära. Det är avgörande för att de ska få med sig de kunskaper, värden och förmågor som krävs för framgång inom den fortsatta utbildningen, i yrkeslivet och för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Betänkandet En mer likvärdig skola - minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28) ger förslag om hur huvudmännen kan öka likvärdigheten i skolorna och minska segregationen genom att skapa allsidig social sammansättning i

förskolor och skolor. Barn- och utbildningsnämnden har i den uppdaterade skolorganisationen för grundskola och grundsärskola föreslagit förändringar i organisationen som ska motverka skolsegregationen. Dessa åtgärder innebär att renovering och tillbyggnad på Ladubacksskolan behövs för att klara uppdraget att skapa en likvärdig skola.

Ett framgångsrikt pedagogiskt ledarskap är avgörande för elevers lärande. Rektors ställning och befogenheter har stärkts i skollagen. Rektor ska leda det pedagogiska arbetet vid en skolenhet som ska bedrivas utifrån forskning och beprövad erfarenhet. Vi vet idag att ledarskapet är den faktor som näst efter lärarens undervisning har störst påverkan på elevernas lärande (Håkansson och Sundberg 2018). Enligt en rapport från OECD (OECD Improving Schools in Sweden 2015;2016) är förutsättningen för rektors pedagogiska ledarskap sämre för rektorer i Sverige än i andra deltagande länder. Rektorer i Sverige spenderar mest tid, 51%, av alla deltagande länder på administration. Svenska rektorer spenderar mindre tid (19%), än genomsnittet på läroplans- och undervisningsuppdraget. Huvudmannen behöver fundera kring hur stödfunktioner och styrkedjan kan stödja rektorerna och lärarna till att fokusera på kärnuppdraget. För att säkerställa att rektorerna kan lägga mer tid och fokus på läroplansuppdraget har ledningsstrukturen förstärkas. Dessa insatser har nämnden inte kompenserats för.

Personal- och kompetensförsörjning

Enligt Skolverkets nationella lägesbild 2020 är kompetensförsörjningen en stor utmaning för Sveriges skolor. Andelen lärare och förskollärare med pedagogisk högskoleexamen har generellt sett minskat under de senaste åren. Elevernas tillgång till utbildade lärare skiljer sig också beroende på var i landet de går i skola och vilken utbildningsbakgrund deras föräldrar har. På skolor med större utmaningar är kompetensen bland lärare generellt sett lägre och på skolor med många brister i undervisningen är det vanligt att en stor andel av lärarna antingen saknar lärarlegitimation eller behörighet i de ämnen som de undervisar i. Utvecklingen är oroande eftersom en förutsättning för en likvärdig skola och undervisning av god kvalitet är att alla barn och elever möter kompetenta och behöriga lärare och förskollärare. Under de närmaste åren kommer det att finnas ett ökat behov av lärare och de

som examineras kommer inte att räcka till för att möta detta behov, trots att antalet nybörjare på lärarutbildningarna ökat och trots att mycket görs för att skapa fler vägar in i läraryrket. Andelen behöriga lärare riskerar därför att minska ytterligare under kommande år.

I Arboga märks detta framför allt på våra högstadieskolor där det har varit svårt att rekrytera behöriga lärare.

Digitalisering

Skolans digitalisering handlar om att öka kvaliteten i undervisningen. Där har rektor, skolchef och huvudman en central roll. Digital teknik har skapat nya förutsättningar för arbete och samarbete. Utmaningen för skolan är att dra nytta av de nya förutsättningarna på ett effektivt sätt. Det räcker inte med att lärare blir duktigare på att använda datorer. Arbetsätt, digitala lärresurser och elevuppgifter måste förändras, inte bara i några klassrum utan i alla. Skolväsendets fortsatta digitala utveckling handlar om två saker. Det första är att rusta elever med en digital kompetens. Det andra är att använda digitala verktyg och läromedel för att öka kvaliteten i undervisningen. Det kan inte heller ske hur som helst utan bör införas på ett systematiskt sätt över tid.

Barn- och utbildningsnämnden har beslutat att elever från årskurs sex använder individuella digitala enheter, så kallat en-till-en. Eleverna har lärplattor i årskurs 6 – 9. Förändringen innebar en utökning med en årskurs, eftersom vi tidigare har haft en-till-en från årskurs 7. Förändringen innebär å ena sidan att enheterna numera används av en elev under hela enhetens leasingperiod som är fyra år. Å andra sidan innebär det att verksamheten behövt utöka med ytterligare cirka 150 enheter.

Digitala nationella prov införs successivt med start våren 2024 och alla skolor och elever. Inför det behöver alla skolor ha rätt teknik, organisation och kompetens på plats. Digital kompetens har förtydligats i styrdokumentet och gäller samtliga skolformer. De nationella proven som sker i årskurs tre, sex och nio på grundskolan och på gymnasiet. Det ställer krav på verksamheten att dels bygga en infrastruktur som klarar av att många elever samtidigt genomför de digitala proven, dels att förbereda och rusta eleverna till en adekvat digital kompetens inför proven. Nämnden måste alltså tillse att det finns tillräckligt många digitala enheter och bra fungerande nätverk

på skolorna. Nämnden måste också tillse att samtliga elever i god tid får bygga upp en digital vana i att hantera den typ av enhet som själva provet ska göras på. Det här innebär att även årskurs F - 5 behöver ha digitala enheter i större utsträckning. Kostnaden för digitaliseringen i verksamheten beräknas till cirka 4 800 tkr per år.

Inför övergången till leasing av digitala enheter räknades endast en del av den beräknade kostnadsökningen med. Förvaltningen har fått kompensation för elevdatorerna i årskurs 7 - 9 samt gymnasiet med knappt 1 400 tkr per år. Denna summa täcker inte barn- och elevdatorer och lärplattor i förskolan, grundskolans årskurs F-6. Detta innebär att förvaltningen måste hantera kostnadsökningen för dessa inom en budget som inte är anpassad efter det.

Pedagogiska stödfunktioner

De stödfunktioner som finns runt barn och elever bidrar till barns och elevers mående och därigenom även till ökad måluppfyllelse. På grund av nedskärningar under flera år har flera stödfunktioner, till exempel IT-stöd i förskolan, talpedagoger i grundskolan samt ungdomscoacher, det vill säga sådana funktioner som inte är direkt lagstadgade, avslutats. Konsekvensen blir att mer ansvar hamnar på de pedagoger som är kvar.

Nämnden har även utmaningar med dyra skolplaceringar för elever i behov av särskilt stöd utifrån beslut inom Socialtjänsten. Kostnader för ett fåtal elever uppgår till drygt 1 200 tkr per år till följd av beslut enligt LVU.

Elevhälsans arbete är reglerat i skollagens 2 kapitel §§ 25-27 (2010:800). Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För de medicinska, psykologiska och psykosociala insatserna ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Elevhälsan ska främst arbeta förebyggande och hälsofrämjande och stödja elevernas utveckling mot målen. Den samlade elevhälsan, med dess olika perspektiv och kompetenser, kan bidra till att förebygga svårigheter och ohälsa bland elever och främja elevers hälsa, lärande och utveckling. Utredningen ser behov av åtgärder för att stärka elevhälsoprofessionerna, öka kompetensen att bedriva ett aktivt stöd- och elevhälsoarbete och erbjuda bättre verktyg för effektiva insatser på stöd- och elevhälsoområdet.

Nämnden har sedan hösten 2022 en ökad kostnad för elevhälsan för skolläkare. Nämnden har delvis finansierat en utökning av elevhälsans funktioner skolkurator, skolläkare, skolpsykolog och skolsköterska med hjälp av statsbidrag. Ansökan finns för 2023 men är ännu inte beslutad och det finns en risk att bidraget helt uteblir eller minskar vilket då kommer påverka nämndens förutsättningar att bedriva verksamheten utifrån de krav som lagen ställer.

Modersmål och studiehandledning

Modersmålsundervisning ger elever med ett annat modersmål än svenska möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan. Syftet med undervisningen är att ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper i och om sitt språk. Modersmålet har stor betydelse för barns språk, identitets-, personlighets- och tankeutveckling. Ett välutvecklat modersmål ger bra förutsättningar att lära sig svenska, andra språk och andra ämnen.

Studiehandledning på modersmålet ska stödja elevernas kunskapsutveckling i olika ämnen och hjälpa eleverna att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. Skolinspektionens granskning av utbildning för nyanlända elever visar att många av de skolor som har kvalitetsgranskats uppvisar allvarliga brister i sitt sätt att hantera denna handledning.

I Arbogas skolor har vi en stor andel elever som har rätt till modersmål och som även är i behov av studiehandledning. Vi ser att behoven av framför allt studiehandledning har ökat, vilket innebär ökade kostnader.

Ökat elevantal och behov av lokaler för undervisning

Elevantalet i grundskolan har ökat och fortsätter öka. De senaste två åren har befolkningsprognosen med oförändrad befolkning jämfört med faktiskt utfall visat att elevantalet ökat med drygt 30 elever per år. Den nya befolkningsprognosen med en ökad befolkning kommer att innebära ytterligare ökat elevantal i våra skolor under några år framåt.

Befolkningsprognoser är svåra att göra och erfarenheter visar att de inte alltid stämmer överens med det faktiska utfallet. Den tidigare befolkningsprognos med oförändrad totalbefolkning jämfört med det faktiska elevantalet 6-15 år de senaste två åren visar att elevantalet i

grundskolan ökat med drygt 30 fler elever än vad prognosen sa. Det ökade antalet elever gör att flera skolor har stort behov av mer lokaler för att klara behovet av undervisningslokaler. Dessa lokaler har nämnden inte kompenserats för vilket innebär ett ökat tryck på nämndens ekonomiska förutsättningar.

Elevantalet i den anpassade grundskolan har ökat drastiskt de senaste åren.

2019: 20 elever

2020: 26 elever

2021: 34 elever

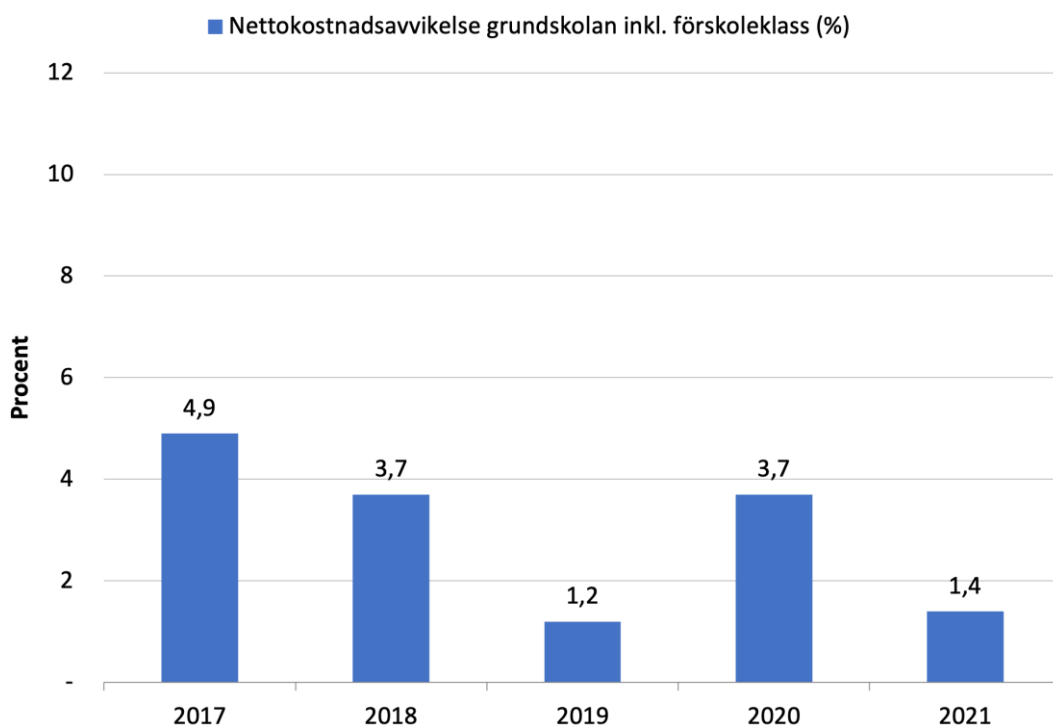
2022: 37 elever

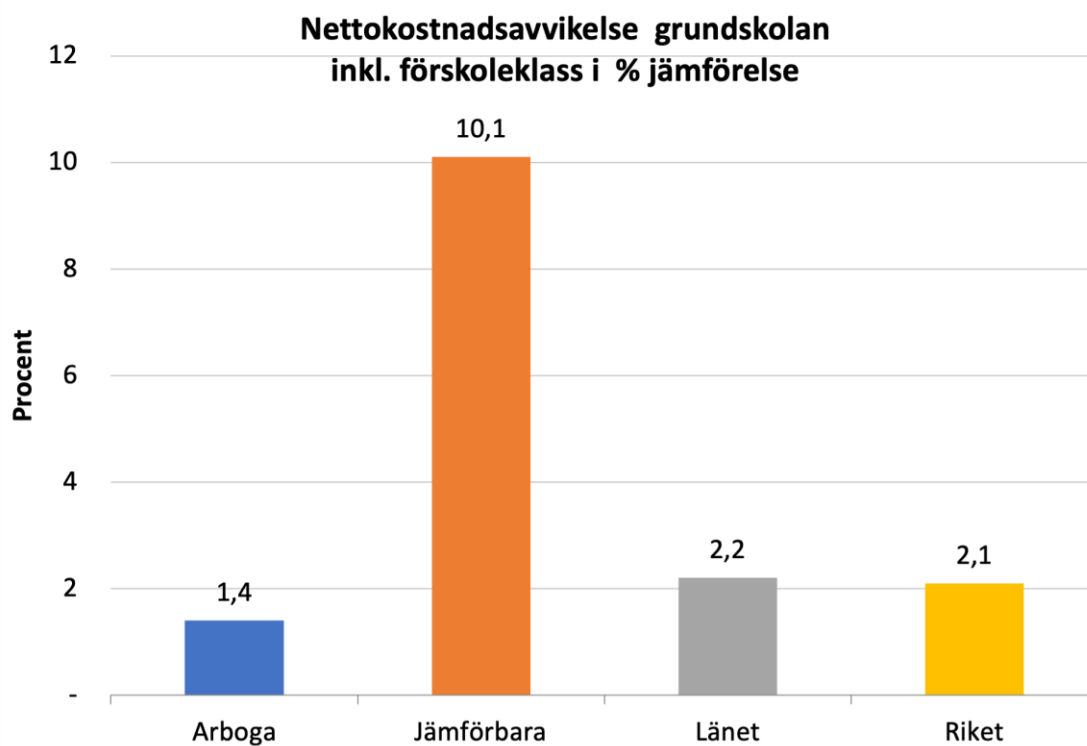
2023: 42 elever

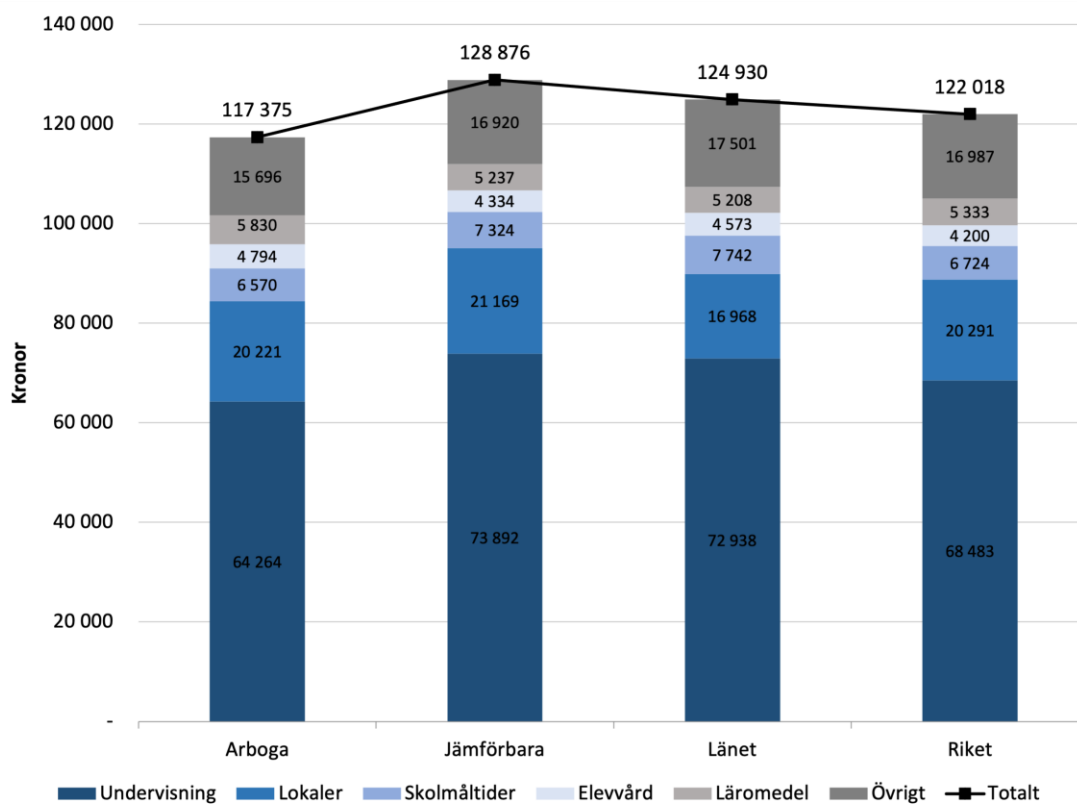
Denna ökning i elevantal har inneburit att alla tillgängliga utrymmen i våra skolor har använts till undervisning. Västra Mälardalens Myndighetsförbunds har gjort tillsyn på Gäddgårdsskolan, Ladubacksskolan och Nybyholmsskolan och deras bedömning är att det med dagens elevantal finns risk för olägenhet för människors hälsa och att det behöver utredas och tas fram en åtgärdsplan för att komma till rätta med problemen. Luftkvaliteten i skolans lokaler är inte tillräcklig för det antal elever (personer) som vistas i undervisningslokalerna. På Gäddgårdsskolan har åtgärder vidtagits genom att särskolan har flyttat till Engelbrektskolan. På Ladubacksskolan har skolan tagit över de moduler som Regnbågens förskola lämnade då förskolan på Hällbacken blev klar. Även Nybyholmsskolan har akuta behov av tillskott av lokaler för att klara av undervisningen. Utökningen av lokaler medför ökade kostnader för nämnden.

Nulägesanalys grundskolan, anpassad grundskola 2021

Arboga kommun bedriver grundskolan till en kostnad som överstiger förväntad nivå med 1,4% vilket motsvarar cirka 2 000 tkr. Nettokostnaden per elev i förskoleklass, 67 837 kr, är dock lägre än jämförbara kommuner och riket men högre än länet. Nettokostnad per elev i grundskolan, 122 033 kr, är lägre än jämförbara kommuner, länet och riket.

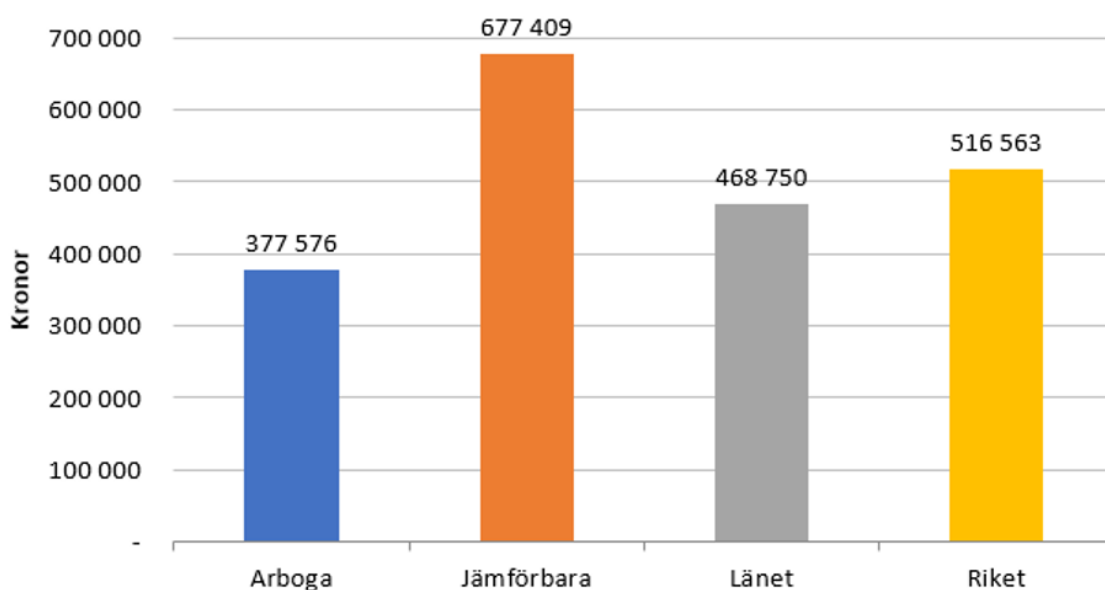

Arboga har en låg kostnad för undervisning per elev i förhållande till jämförbara kommuner, länet och riket. Lärartätheten är lägre än jämförbara kommuner, länet och riket.

Kostnaden för den anpassade grundsärskolan är lägre per elev jämfört med jämförbara kommuner och riket.

Gymnasieskola

Utbudet av gymnasial utbildning

Majoriteten av Arbogas ungdomar väljer att studera vid Vasagymnasiet. Fortfarande är det dock cirka 40% av en årskull som söker gymnasieutbildningar utanför kommunen vilket innebär ökade kostnader för köp av interkommunala platser.

Hemkommunen ansvarar för att eleverna erbjuds ett allsidigt urval av program och inriktningar. Kommunernas skyldighet att erbjuda gymnasieutbildning kan uppfyllas antingen i egen regi eller genom samverkansavtal med annan kommun eller region. Arboga kommun samverkar med Köping och Kungsör. Hemkommunen ska i första hand ta emot de sökande som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen. Ungdomar kan även söka till en fristående gymnasieskola i eller utanför hemkommunen.

Hur eleverna väljer får ekonomiska konsekvenser. Deras val påverkar kommunens finansiering av utbildningen. Detta bidrar till att det också förekommer konkurrens om eleverna vilket förstärker skolhuvudmännens strävan att erbjuda de gymnasieutbildningarna man tror att eleverna kommer att fortsätta efterfråga.

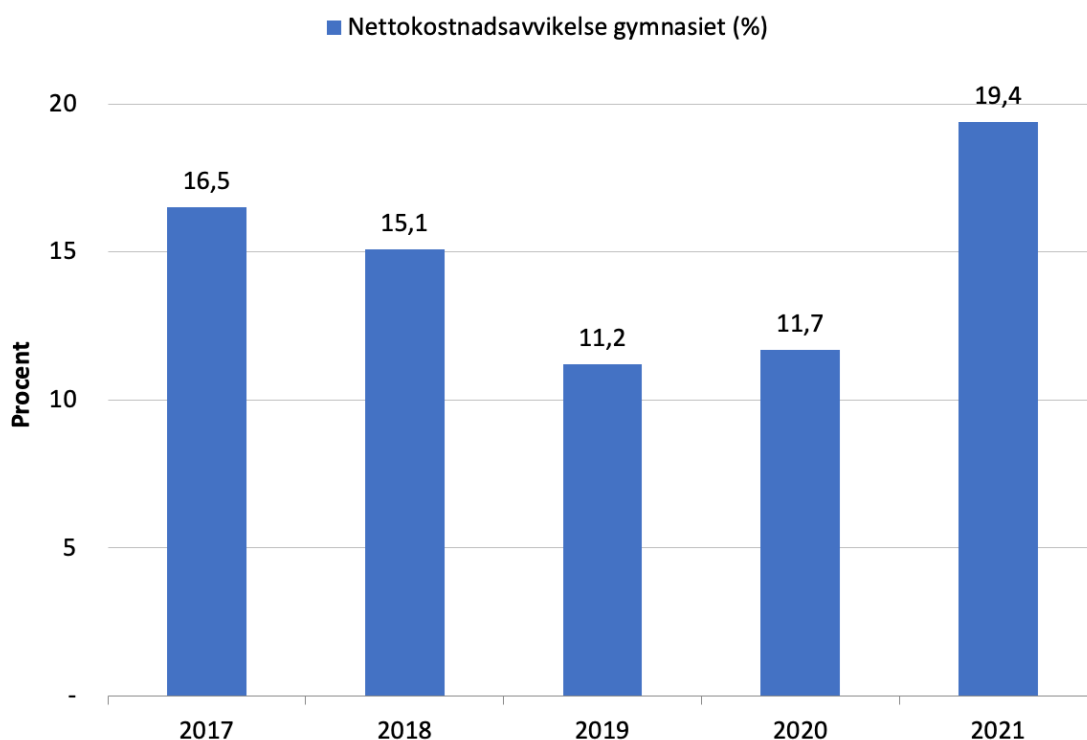
En lagändring träder i kraft den 1 juli 2023 som syftar till att underlätta ungdomars och vuxnas etablering på arbetsmarknaden och att förbättra kompetensförsörjningen till välfärden och

näringslivet. Det finns brister i matchningen mellan utbudet av gymnasial utbildning och arbetsmarknadens behov. Arbetsmarknadens behov ska få större betydelse vid planering och dimensionering av vissa utbildningar inom gymnasieskolan. Tre kommuner ska samverka genom avtal om planering, dimensionering och erbjudande om utbildning. I och med det regionala utvecklingsansvaret så ska regionerna bedöma kompetensbehovet inom regionen inom privat och offentlig sektor på både kort och lång sikt. Utbildningarna som erbjuds ska möta nuvarande och framtida samhällsutmaningar och vara en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en grund för fortsatta studier inom exempelvis högskola och universitet. Dagens utbildningsutbud anses inte i tillräckligt hög grad motsvara behoven av kompetens nu och i framtiden. Utbildningsutbudet i gymnasieskolan styrs idag i hög grad av vilka utbildningar som ungdomar efterfrågar. Då dagens utbildningsutbud inte bedöms motsvara arbetsmarknadens behov av kompetens så föreslår regeringen att huvudmännens planering och dimensionering måste utvecklas. Ändringarna i skollagen träder i kraft 1 juli 2023 och tillämpas i fråga om utbildning som påbörjas 2025. Den regionala dimensioneringen kommer få ekonomiska konsekvenser för gymnasieskolan. Det kommer innebära ökade kostnader för att starta fler yrkesförberedande program. Inga statsbidrag har aviserats för att möta dessa ökade kostnader. Nämnden förespar även att flera elever kommer välja fristående gymnasieskolors studieförberedande program om dessa inte erbjuds i Arboga vilket kommer öka nämndens kostnader för köp av gymnasieplatser. De fristående skolornas tillstånd för sina utbildningar kommer inte att ändras efter lagändringen 1 juli 2023. Däremot kommer nya ansökningar att hanteras utifrån lagändringen.

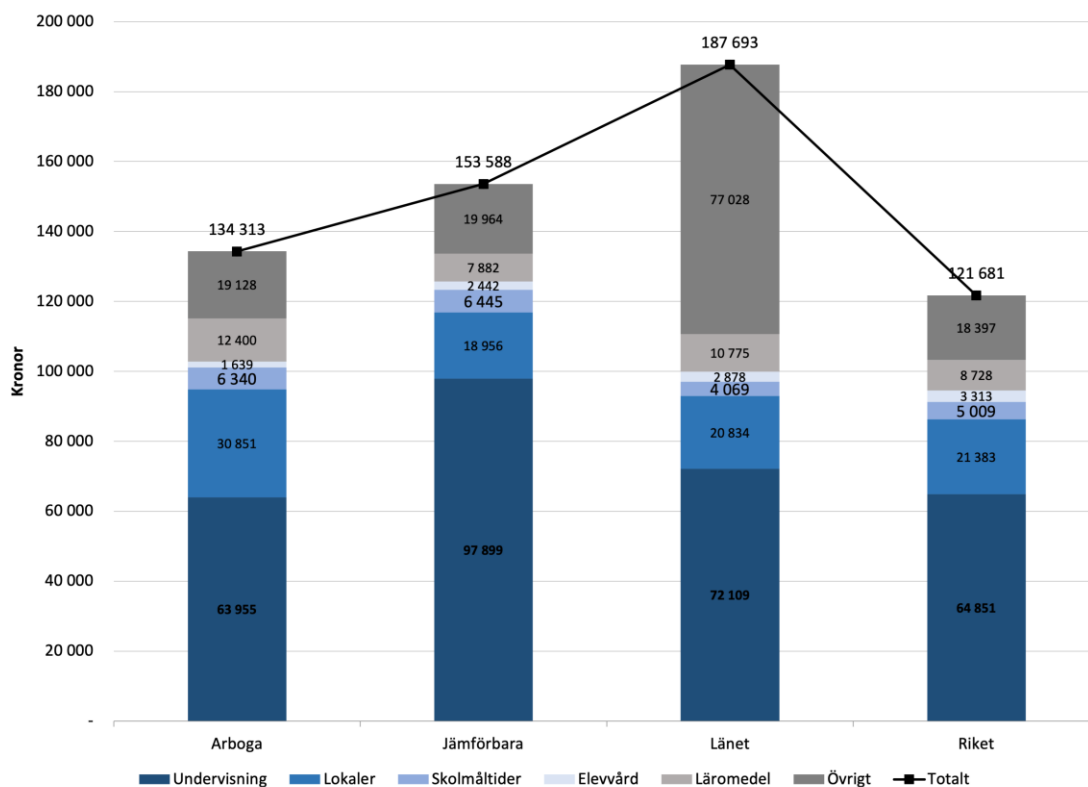
Nulägesanalys gymnasieskolan 2021

Kommunfullmäktiges resursfördelningsmodell till nämnderna utgår från nulägesanalysen. Om nettokostnadsavvikelsen är positiv och kostnaden överstiger den förväntade kostnaden utifrån kommunens struktur innebär det att fördelningen till nämnden minskas. Detta slår särskilt hårt mot gymnasieskolan. Nettokostnadsavvikelsen för gymnaiset i Arboga är 19,4% vilket motsvarar 12 miljoner kronor. Det är väsentligt högre än jämförbara kommuner, länet och riket.

Under 2021 köpte Arboga kommun platser till 53,1% av kommunens ungdomar i andra kommuner eller fristående skolor. Den höga kostnaden för gymnasiet därmed omöjlig att påverka och konsekvenserna i resursfördelningsmodellen från Kommunfullmäktige till nämnden slår därför på hela nämndens verksamhet då kostnaden för att driva Vasagymnasiet inte kan bära en budgetneddragning som blir utifrån nettokostnadsavvikelsen för gymnasiet.

Kostnaderna för Vasagymnasiet är lägre än jämförbara kommuner och länet men högre än riket. Kostnaden för lokaler är högre än jämförbara kommuner länet och riket.

Måluppfyllelsen i grundskolan och beredskap för att ta emot en ökad mängd flyktingar

Måluppfyllelsen i grundskolan påverkar gymnasieskolans planering och organisation. Elever som inte har behörighet till ett nationellt program har rätt att gå ett introduktionsprogram på gymnasieskolan i sin hemkommun. Om antalet flyktingar ökar så kommer det även att finnas ett ökat behov av plats på språkinstruktion. Det ökade behovet av platser på introduktionsprogrammet kommer innebära att vi måste anställa fler lärare som undervisar där.

KAA/Verksamheten på Navet

Navet är en verksamhet som riktar sig till ungdomar och unga vuxna mellan 15 - 29 år som bor i kommunen. Navet har funnits i lite drygt 5 år och har drivits med hjälp av olika projekt under tiden.

Navet har Drop-in på tisdagar och fredagar mellan klockan 10.00 - 15.00 och då får vem som helst komma förbi och ingen anvisning från någon annan myndighet behövs. Övriga tider är Navet öppet för bokade besök.

Navet erbjuder CV-hjälp, stöd i kontakt med myndigheter, samtalsstöd, viss studievägledning, arbetsmarknadskunskap, hjälp med aktivitetsrapportering, ansökan om ekonomiskt bistånd, ansökan om aktivitetsstöd med mera, kort sagt det som ungdomen behöver hjälp med. Att ha individen i fokus och tålamod, det får ta tid, är mottot. Navet erbjuder gruppverksamhet när behovet finns (självstärkande samt fokus på budget/ekonomi). Navet har uppsökande verksamhet för skolor, nyinflyttade ungdomar samt ungdomar som hoppar av gymnasiet och som då blir kommunens aktivitetsansvar. KAA (Kommunens aktivitetsansvar) innebär att kommunen är skyldig att erbjuda dessa ungdomar en sysselsättning utifrån individens egna behov. Navet kan då erbjuda sysselsättning för de som står långt ifrån studier och arbetsmarknad.

Navet har sedan start varit ett samverkansprojekt mellan Socialförvaltningen och Barn- och utbildningsförvaltningen. Det drivs av Ungdomsföljare och Ungdomskoordinator och Navet utvecklas hela tiden utifrån de behov vi ser. Navet samverkar idag med arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, personligt ombud, vårdcentralen, habiliteringen, övriga kommuner i Västra Mälardalen och utöver det så samverkar vi med de flesta av kommunens verksamheter. Många av de möten verksamheten medverkar på sker på Navet därför att Navet är en neutral och välkomnande plats.

Framgångsfaktorer som vi kan se är den nära samverkan som finns mellan ungdomskoordinator och ungdomsföljare. För ungdomen blir det ingen glapp när den fyller 20 år och lämnar KAA utan det blir en naturlig övergång till ungdomsföljare. De ungdomar som är på Navet träffar båda professionerna, vilket underlättar övergången. Ytterligare framgångsfaktorer är bemötande, individfokus, tålamod, håller i och håller ut, envishet, tillgänglighet. Navets läge och miljö är en framgångsfaktor. Den samverkan som finns med övriga förvaltningar och verksamheter är en stor framgångsfaktor. Verksamheten kan erbjuda individuella lösningar för våra ungdomar, till exempel gällande alternativ skolgång.

Ungdomskoordinator och Ungdomsföljare utvecklar ständigt Navets verksamhet och söker hela tiden nya samverkanspartners utifrån de behov som identifieras. Det finns ett stort behov av att Navet får fortsätta bedriva sin unika verksamhet. Det unika är att alla våra

ungdomar är välkomna, det är frivilligt, ingen anvisning behövs utan du kan komma in direkt från gatan och be om hjälp.

Kostnader för Navet ligger på cirka 200 tkr per år (lokalhyra, hyra av dator, bredband samt övriga omkostnader såsom kontorsmaterial/fika/sanitetsprodukter)

Ungdomsenheten

Ungdomsenheten kommer från och med 1 maj 2023 att tillhöra barn- och utbildningsnämndens. Enheten består av två delar – Kulturskolan och fritidsgården Gluggen.

Kulturskolan erbjuder kurser och undervisning i skapande ämnen musik, dans och film. Undervisning sker till största delen i Nicolai kulturhus. Där erbjuds individuell undervisning i sång och instrument, gruppundervisning för nybörjare till blås- och stråkinstrument, filmundervisning, ensemble- och orkesterspel samt dans. Huset utnyttjas även av föreningslivet i Arboga - Arboga blåsorkester har sin hemvist (och dirigent) i huset, Arboga Musikförening genomför sina konsertserier i vår fina aula som anses vara en av Västmanlands bästa lokaler för kammarmusik och PRO hyr orkestersalen för Generationskörens övningar.

Kulturskolan bedriver även uppdragsverksamhet i förskolan, grundskolan och gymnasiet exempelvis genom Skapande skola-projekt, individuella val och musikundervisning. Uppdragsverksamheten varierar mellan åren. Samverkan med samtliga kulturskolor i Västmanland sker genom Regional kulturskola som organiseras under kulturskolan i Västerås. Arboga kommun bidrar med en summa som baseras på kommunens folkmängd men till största delen finansieras det med regionala medel som i huvudsak går till en samordnartjänst. Den regionala kulturskolan stärker oss lokalt då vi kan genomföra fortbildning för lärare, arbeta med regionala nätverk och erbjuda ett regionalt kursutbud för våra elever. De senaste åren har ungdomar i Arboga kostnadsfritt kunnat delta i filmundervisning på hög nivå, gå skrivarkurser online och delta i Västmanlands ungdomssymfoniker. På lokal nivå finns kontinuerlig samverkan mellan Arboga och Köping genom orkestersamarbeten. Tack vare statliga kulturrådsbidrag har vi de senaste åren genomfört verksamhet som ska stötta elever som lever i socioekonomiskt utsatta miljöer och de

barn som bor utanför tätorten – allt för att vi vill vara tillgängliga för alla barn i Arboga kommun. På Götlunda skola genomförs även skolans ordinarie musikundervisning i årskurserna 3–6. I förskolan har Kulturskolan de senaste åren genomfört drama- och rytmikprojekt och sång som språkstärkande verksamhet förankrat i de nationella projekten Sjungande barn och Rösträtt.

Dans för hälsa är en beforskad metod som riktar sig till flickor (i högstadiet och gymnasiet) med psykisk ohälsa och finansieras av statliga medel som söks av socialnämnden och sedan några år tillbaka erbjuds den verksamheten i Arboga. Flickorna rekryteras i första hand via elevhälsan och erbjuds två danspass i veckan där rörelse, dans och avslappning varvas. Genom dansen byggs flickans självkänsla och självuppfattning. Verksamheten följs upp med enkäter där man får ange upplevt mående före och efter behandling. Man ser att besök hos elevhälsa minskar, skolnärvaro ökar, sömnsvårigheter minskar och även medicinförbrukning vilket är ett mycket gott resultat. Sedan höstterminen 2022 verksamheten utökats med lillasystemen Move, som riktar sig till flickor på mellanstadiet där ett större inslag är avslappning genom yoga. Dans för hälsa-verksamheten är idag helt finansierat av statsbidrag och för att säkerställa att verksamheten kan fortgå även utan statsbidrag behövs möjlighet att utöka tjänst som danslärare med 40%.

I Proposition 2017/18:164: En kommunal kulturskola för framtiden - en strategi för de statliga insatserna finns förslag på nationella mål för kulturskolan.

Fritidsgården Gluggen bedriver öppen fritidsverksamhet för årskurs fyra till sex samt ungdomsgårdsverksamhet i åldersspannet årskurs sex till och med gymnasiet. Enligt Skollagen ska fritidshem erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem.

På fritidsgården sker ett kontinuerligt integrationsarbete då många ungdomar med annan etnisk bakgrund besöker verksamheten. Fritidsledarna arbetar förebyggande och stöttande med ungdomarna och månar om goda kontakter med skola, vårdnadshavare och andra funktioner i samhället. Personalen finns även med ute på skolorna med uppsökande verksamhet och deltar i samverkansgrupper mellan skola, socialtjänst och polis. Verksamheten är också

kompensatorisk då den erbjuder sådant som det inte finns tillgång till hemma som TV-spel, utflykter och samtal med vuxna. Det som händer i huset bygger väldigt mycket på ungdomars delaktighet och personalen stöttar idéer och uppmuntrar dem till att skapa och driva verksamhet.

Fritidsgården Gluggen samverkar varje vecka med föreningar, samfund, andra kommunala verksamheter. Kulturskolan och Gluggen samverkar kring olika kulturprojekt som genomförs med medel från Kulturrådet samt med pengar från det förebyggande ungdomsarbetet.

Gluggens personal samordnar även Arbogas Ungdomsfullmäktige (UFM) som består av ungdomar i högstadie- och gymnasieåldern. Rekrytering till gruppen sker vid läsårsstart och mandatåret följer skolans läsår. Ungdomsfullmäktige är bland annat rådgivande instans till tjänstemän och politiker men kan även driva egna frågor. En sådan fråga var möjligheten till läxläsning på Gluggen då man först sökte fondmedel för att driva verksamheten och som därefter permanentades eftersom den fungerade väldigt bra.

Under 2020 minskades Gluggens verksamhet ner till vad den är idag då den består av 3,8 tjänster fördelade på fyra fritidsledare samt en person som förstärker verksamheten två kvällar i veckan. Trycket på verksamheten är stort både på eftermiddagar och kvällar. I februari var snittet för eftermiddagsverksamheten 29 barn och på kvällen 39 ungdomar. I perioder då det är oroligt i ungdomsgruppen känner personalen att det fattas en länk mellan dem och polis/socialtjänst då man förstår att vissa ungdomar drar iväg för att göra saker de inte ska.

Lokalmässigt har Gluggen problem med tillgängligheten. Hiss saknas och husets övervåning är därför inte tillgänglig. Gluggen har problem med det termiska klimatet i byggnaden. Under sommaren blir det mycket varmt i lokalen, främst på övervåningen och på vintern är det kallt i vissa rum. Ventilationen är inte tillräcklig för de ungdomar som vistas i lokalen. Hösten 2022 fick fritidsgården Gluggen ett föreläggande från Västra Mälardalens myndighetsförbund om att inomhusluften är för dålig och att det finns två vägar framåt – den ena är att investera i en ny ventilation för att få upp luftflödena och den andra vägen är att minska antalet barn som vistas i lokalerna så att luften räcker till. För att vi ska få

vara kvar i lokalerna, med de brister som finns, behöver vi ha en åtgärdsplan som innefattar ett fast datum då utbyggnad av ventilation är fastslaget. Detta betyder att Gluggen behöver stora investeringsanslag för att genomföra detta. Alternativet är att inom en snar framtid kunna flytta verksamheten till lokaler som passar behoven. Om vi blir kvar i lokalerna behöver även Gluggens utemiljö ses över för att kunna erbjuda viss uteverksamhet för besökande barn och ungdomar.

5 Ekonomisk avstämning, drift

Bokslut	Prognos	RAM 2023	Priskomp.	Nettokostnad	Volym	Riktad	RAM 2024
2022	senast		(netto) exkl.			ramredu-	
	prognos		löne-översyn			cering	
	2023						
361 570	- 4 100	370 494	3 044	-2 900	953	-2 314	369 278

Barn- och utbildningsnämnden visar i sin helårsprognos för 2023, baserat på utfall till och med mars, en negativ budgetavvikelse på - 2 200 tkr. Orsaken till den negativa avvikelsen är ökade kostnader för lokaler, antalet barn i behov av särskilt stöd ökar, köp och sälj av platser samt höga kostnader för studiehandledning och modersmål. Inkluderat i prognosen är statsbidraget för likvärdig skola. Nämnden står inför ekonomiska utmaningar inom flera olika områden.

Inför 2023 fick Barn- och utbildningsnämnden en minskad ram och ökade lokalkostnader som resulterade i ett spar på - 8 256 tkr. Inför budgetbeslutet gjorde förvaltningen prövning för barns bästa där risker för lägre kvalitet i verksamheten beskrevs. Flera förslag på besparingar presenterades, bland annat nedläggningar och flytt av verksamhet från några små enheter för att slippa göra besparingar på personal på samtliga enheter. Flera av förslagen har varit svåra att verkställa då lokalerna inom grundskolan har stora renoveringsbehov och svårt att ta emot så många elever som är nödvändigt för att grundskolan ska ha en möjlighet att ha ekonomi i balans. Även inom förskolan har flytt av verksamhet varit svårt att verkställa. Inför 2024 har barn- och utbildningsnämnden ytterligare besparingskrav på 4 261 tkr. Nämnden har enligt kommunfullmäktiges modell för resursfördelning till nämnderna fått ett tillskott för volymökning (953 000 kr) men genom modellen för nettokostnader där verksamheten drivs till en än högre nettokostnad dras 2 900 tkr av från ramen och därtill tillkommer en riktad ramjustering 2 314 tkr. Förvaltningens bedömning av att den besparingen inte går att genomföra utan att fler enheter läggs ner och barn och elever flyttas till andra förskolor och grundskolor.

Barn- och utbildningsnämnden önskar att Kommunfullmäktige tillför medel till nämnden som politiska prioriteringar;

- Behålla Götlunda skola i sin nuvarande organisation: 2 400 tkr

- Nuvarande resursförordningsdelningsmodell sänker vår ram för gymnasieskolan utifrån nettokostnadsavvikelsen. Denna kostnad är inte påverkansbar för nämnden och det bör därför vara en politisk prioritering att återföra detta till nämnden.
- Kompensation för ökade hyreskostnader på grund av anpassningar för att skapa en godtagbar (utifrån bland annat myndighetskrav) lärmiljö inomhus och utomhus. Inför 2024 handlar det om ökade kostnader för lokaler motsvarande 2 500 tkr. Kostnader för utemiljö finns inte framtaget ännu men dessa kostnader bör kompenseras från Kommunstyrelsen.
- Kompensation för ökad kostnad för digitalisering på grund av införande av digitala nationella prov 4 800 tkr
- Kompensera för utökade kostnader i den anpassade grundskolan, både vad gäller lokaler och personal.

5.1 Effektiviseringar/ramjustering och analys av konsekvenser för att nå ekonomisk balans

För att komma i ekonomisk balans har följande förslag på besparingar presenterats:

- Flytta förskolan Solrosen till Regnbågens lokaler (1 700 tkr) Konsekvenserna för verksamheten innebär en risk för sämre förutsättningar för trygghet och anknytning för barnen. Detta kan kompenseras av att barnen får med sig en känd pedagog samt kända lekkamrater i flytten. Det kommer också ges tid för att skapa goda relationer i de nya gruppansamlingarna.
- Stänga ytterligare en förskola (1 700 tkr) Det finns en risk att antalet platser i förskolan inte räcker till vid oplanerade händelser som till exempel ökade flyktingströmmar. Det finns även en risk att antalet förskoleplatser inte är tillräckligt under våren då trycket är högre på antalet förskoleplatser. Konsekvenserna för verksamheten innebär en risk för sämre förutsättningar för trygghet och anknytning för barnen. Detta kan kompenseras av att barnen får med sig en känd pedagog samt kända lekkamrater i flytten. Det kommer också ges tid för att skapa goda relationer i de nya gruppansamlingarna.
- Byta lokal för Bofinkens förskola (550 tkr) Det finns en risk att vi kan ta emot färre barn i verksamheten då tilltänkt lokal är

mindre än nuvarande. Det finns även en risk att vi inte kan erbjuda alla syskon plats i förskolan vilket innebär att vårdhandshavare kan tvingas ha sina barn på två förskolor.

- Minskning av elevresurser och personal i grundskolan (3 500 tkr) Det finns en risk för stora barngrupper på fritidshemmen och i grundskolan om neddragning av personal måste ske. Större barngrupper innebär ökad risk för sämre säkerhet, ökad risk för kränkningar och diskriminering. Risken ökar för att barn i behov av särskilt stöd missgynnas och inte får det stöd de har rätt till. Då minskade ekonomiska förutsättningar innebär att klasslärare och ämneslärare måste prioriteras så kommer kringresurs såsom speciallärare, specialpedagoger och elevhälsa att minska vilket ökar risken för att eleverna inte når målen.
- Flytta Götlunda skolas mellanstadium till Gäddgårdsskolan (2 400 tkr) Verksamheten ser inga större risker med förslaget. Eleverna integreras tidigare i den skola som de sedan ska gå i på högstadiet. Risken är att förslaget fullt ut inte kan genomföras förrän ny grundskola är färdig.
- Flytt av Fasanens förskola till Götlunda skola, minskade kostnader (200 tkr) Verksamheten ser inga större risker med förslaget. Fasanens förskola bedrivs idag i tillfälliga lokaler med tillfälligt bygglov. En nybyggnation är nödvändig. Användning av befintliga skollokaler kan minska investeringsbehovet av ny förskola.
- Minskad ledning/administration (120 tkr) Det finns en risk för ökad arbetsbelastning för lärare och chefer vilket medför en risk för kompetenstapp.

6 Investeringar 2024–2027

Investerings-projekt, tkr	Total investerings- utgift ¹	Budget 2023 ²	Budget 2024	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027
Inventarier förskola		400	4000	400	400	400
Inventarier grundskola		700	700	700	700	700
Inventarier ny grundskola och ny anpassad grundskola		0	0	17 500	0	0
Inventarier Gymnasieskola		200	200	200	200	200
Inventarier och instrument Kulturskolan		100	100	100	100	100
Summa		1 400	1 400	18 900	1 400	1 400
¹ Vid fleråriga investeringsprojekt						
² Inklusive kompletteringsbudget		ej klart ännu ev 430				

Inventarier förskola

Beskrivning 2024–2027:

Avskrivningstid: 5 år

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2024: 0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2025: 0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2026: 0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2027: 0 tkr

Om det är fleråriga projekt anges när tillgången förväntas tas i drift och aktiveras: ej flerårigt projekt

Konsekvens om inte investeringen utförs:

Inventarier Grundskola

Beskrivning 2024–2027:

Avskrivningstid: 5 år

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2024: 0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2025:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2026:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2027:0 tkr

Om det är fleråriga projekt anges när tillgången förväntas tas i drift och aktiveras: ej flerårigt projekt

Konsekvens om inte investeringen utförs:

Inventarier ny grundskola och anpassad grundskola

Beskrivning 2025:

Avskrivningstid: 5 år

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2024: 0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2025:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2026:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2027:0 tkr

Om det är fleråriga projekt anges när tillgången förväntas tas i drift och aktiveras: ej flerårigt projekt

Konsekvens om inte investeringen utförs: Den nya skolan kan inte utrustas för verksamheten.

Inventarier Gymnasieskola

Beskrivning 2024–2027:

Avskrivningstid: 5 år

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2024: 0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2025:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2026:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2027:0 tkr

Om det är fleråriga projekt anges när tillgången förväntas tas i drift och aktiveras: ej flerårigt projekt

Konsekvens om inte investeringen utförs:

Inventarier och instrument kulturskolan

Beskrivning 2024–2027:

Avskrivningstid: 5 år

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2024: 0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2025:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2026:0 tkr

Driftkostnad exklusive kapitalkostnad 2027:0 tkr

Om det är fleråriga projekt anges när tillgången förväntas tas i drift och aktiveras: ej flerårigt projekt

Konsekvens om inte investeringen utförs:

7 Sammanfattning till kommunfullmäktige

Nämndernas/styrelsens underlag till Strategisk- och ekonomisk plan (SEP) inlämnas senast den **27 april** till Ekonomi- och styrning för sammanställning inför budgetberedningen den **2 maj**. Underlagen ligger till grund för beslut om prioriteringar på kommunnivå som tas av kommunfullmäktige i augusti.

Underlaget är en analys som beskriver och värderar verksamhetens nuläge och framtid. Utifrån den preliminära ramen och analys av nuläge och framtid genomförs en ekonomisk avstämning. Förslag till effektivisering och ramjusteringar och annat inklusive analys av konsekvenser tas fram för att nå ekonomisk balans. Även barnkonsekvensanalys. Analysen ska även innehålla nämndens investeringsbehov de kommande tre åren och dess konsekvenser på driftkostnaderna.

Nuläge

Den största utmaningen i Arboga kommun är fortsatt att måluppfyllelsen för våra elever måste öka. Utbildningen i förskolan och skolan ska ta hänsyn till alla barn och elevers olika behov, där strävan är att uppväga skillnader i deras förutsättningar. Skolverket anger att en avgörande betydelse för möjligheterna att tillgodose barns och elevers rätt till utbildning och undervisning av god kvalitet är fördelningen av resurser. Familjebakgrundens betydelse för resultaten i skolan är stor och har ökat. Spridningen av kunskapsresultaten mellan olika skolor har kraftigt ökat. Ökade skillnader mellan skolornas resultat beror till stor del på den ökade skolsegregationen. Det finns en risk att skolsegregationen påverkar skolans kompensatoriska förmåga. Skolkommisionen Samling för skolan (SOU 2017:35) och utredningen för ökat statligt ansvar för skolan (SOU 2022:53) menar att skolsegregationen är en systemsvaghet i den svenska skolan. Skolverket menar att vilken skola som eleven går i får allt större betydelse för elevens resultat. Elever i skolor med många elever med sämre förutsättningar når generellt sett sämre kunskapsresultat. Skolsegregationen har tilltagit de senaste femton åren och sammansättningen av barn och elever blir alltmer uppdelad. Skillnaden i resultat mellan olika skolor har ökat, till stor del beroende på den tilltagande skolsegregationen. Hur elevsammansättningen ser ut på den skola eleven går i får allt större betydelse för elevens resultat. Det finns ett stort behov av att

verkställa de förändringar som skolutredningen föreslog för att minska skolsegregationen.

Inom samtliga verksamheter ser vi att antalet barn i behov av särskilt stöd ökar. Det handlar till exempel om fler barn som har behov av ständig bevakning med fara för sitt liv utifrån medicinska diagnoser. Avsatta medel för tilläggsbelopp räcker inte för det behov som finns. Rätt till tilläggsbelopp regleras i Skollagen (2010:800) för de barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Tilläggsbeloppet ska vara individuellt bestämt utifrån barnets behov beroende på till exempel fysiska funktionsvariationer och/eller nedsatta funktioner på grund av medicinska skäl och/eller stora inlärningssvårigheter.

Det finns stora bister gällande lärmiljö både inomhus och utomhus i flera av våra förskolor och skolor. Myndighetstillsyn av lokalerna visar att det finns en risk för olägenhet för människors hälsa om inte åtgärder vidtas. Luftkvaliteten är inte tillräcklig på flera skolor. Det har inneburit ökade kostnader för mer lokaler på Gäddgårdsskolan och Ladubacksskolan. Även Nybyholmsskolan kommer behöva utökade lokaler för att klara myndighetskrav för inomhusmiljön.

Kostnaderna för gymnasieutbildning är hög. Det beror på att drygt 40% av en årskull söker gymnasieutbildningar utanför kommunen. Vasagymnasiet erbjuder 7 av 18 nationella program. Hemkommunen ansvarar för att eleverna erbjuds ett allsidigt urval av program och inriktningar.

Ungdomsenheten med kulturskola och fritidsgård har båda problem med inomhusmiljö. På fritidsgården är det också brist på tillgänglighet då lokalen saknar hiss.

Framtid

Flera lagändringar som träder i kraft den 1 juli 2023 kommer få konsekvenser för verksamheten. En lagändring som syftar till att öka deltagandet i förskolan innebär att varje hemkommun kommer vara skyldig att genomföra uppsökande verksamhet och ta kontakt med vårdnadshavare som inte har plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnens rätt till förskola. Det blir obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda förskola till barn som har bott i Sverige kort tid. Dessa barn ska tillhandahållas en reserverad förskoleplats även utan att vårdnadshavarna har anmält önskemål

om det. Erbjudandet föreslås ges från och med hösten det år barnet fyller tre år. Beroende på hur flyktingmottagandet kommer att utvecklas så kommer detta att ha en stor påverkan på behovet av antal platser i förskolan.

Ytterligare en lagändring som träder i kraft den 1 juli 2023 syftar till att underlätta ungdomars och vuxnas etablering på arbetsmarknaden och att förbättra kompetensförsörjningen till välfärden och näringslivet. Arbetsmarknadens behov ska få större betydelse vid planering och dimensionering av vissa utbildningar inom gymnasieskolan. Tre kommuner ska samverka genom avtal om planering, dimensionering och erbjudande om utbildning. Utbildningarna som erbjuds ska möta nuvarande och framtida samhällsutmaningar och vara en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en grund för fortsatta studier inom exempelvis högskola och universitet. Den regionala dimensioneringen kommer få ekonomiska konsekvenser för gymnasieskolan. Det kommer innebära ökade kostnader för att starta fler yrkesförberedande program. Inga statsbidrag har aviserats för att möta dessa ökade kostnader. Nämnden förespår även att flera elever kommer välja fristående gymnasieskolors studieförberedande program om dessa inte erbjuds i Arboga vilket kommer öka nämndens kostnader för köp av gymnasieplatser. De fristående skolornas tillstånd för sina utbildningar kommer inte att ändras efter lagändringen 1 juli 2023. Däremot kommer nya ansökningar att hanteras utifrån lagändringen.

Dans för hälsa finansieras idag med hjälp av statsbidrag. För att säkerställa att verksamheten kan fortgå även utan statsbidrag behövs möjlighet att utöka tjänst som danslärare med 40%.

Ekonomisk avstämning och drift

Barn- och utbildningsnämnden visar i sin helårsprognos för 2023, baserat på utfall till och med mars, en negativ budgetavvikelse på -2 200 tkr. Orsaken till den negativa avvikelsen är ökade kostnader för lokaler, antalet barn i behov av särskilt stöd ökar, köp och sälj av platser samt höga kostnader för studiehandledning och modersmål. Inkluderat i prognosen är statsbidraget för likvärdig skola. Nämnden står inför ekonomiska utmaningar inom flera olika områden.

Utformningen av dagens lokaler på våra grundskolor motsvarar inte lagstadgade krav på en stadieindelad skola. Många lokaler har stora brister i såväl inomhus- som utomhusmiljö. Flera myndighetsförelägganden har inkommit som påpekar bristerna med krav på åtgärder. Lokalernas ventilation klarar inte av det antal elever som skolorna har. Ökade myndighetskrav på städning i förskola och skola kommer också medföra ökade kostnader för verksamheten.

Verksamheten för anpassad grundskola har rambudgettilldelning vilket innebär utmaningar när verksamheten växer och behoven förändras. För att underlätta för planering borde även denna verksamhet vara finansierad med elevpeng.

Alla nationella prov i skolan, grundskola, gymnasieskolan och vuxenutbildning, ska digitaliseras med start vårterminen 2024. Det medför ökade krav på digitalisering i skolmiljön med ökad driftskostnad inom IT.

Den ekonomiska avstämningen visar att det för år 2024 måste ske en ramförstärkning med anledning av att klara det lagstadgade kravet på undervisning och särskilt stöd i förskola, grundskola och gymnasieskola. Förslag på effektiviseringar och besparingar för en ekonomi i balans har arbetats fram. Förvaltningens bedömning är de besparingar som behöver göras inte går att genomföra utan att fler enheter läggs ner och barn och elever flyttas till andra förskolor och grundskolor. Detta för att undvika en försämrad kvalitet i all verksamhet.

Kulturskolan har ett återkommande behov av standardhöjning och reinvestering av instrument, fortsatt uppdatering ljud- och bildteknik samt uppdaterat läs- och larmsystem.